

УДК 330.322.5 : 336.53

С. Науменкова, д-р екон. наук, проф.
(КНУ імені Тараса Шевченка),
Я. Овсянникова, асп.
(КНУ імені Тараса Шевченка)

ОСОБЛИВОСТІ ОЦІНЮВАННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ПРОЄКТІВ ПУБЛІЧНО-ПРИВАТНОГО ПАРТНЕРСТВА: ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ТА УКРАЇНСЬКА ПРАКТИКА

В статті проведено аналіз існуючих в міжнародній практиці методичних підходів до оцінки ефективності проєктів публічно-приватного партнерства, розкрито особливості основних з них, а також досліджено можливості їх використання в Україні та надано рекомендації щодо їх практичного застосування з урахуванням міжнародного досвіду.

Ключові слова: публічно-приватне партнерство, державні закупівлі, ефективність публічно-приватного партнерства, Public Sector Comparator, Cost Benefit Analysis.

В статье проведен анализ существующих в международной практике методических подходов к оценке эффективности проектов публично-частного партнерства, раскрыты особенности основных из них, а также исследованы возможности их использования в Украине и даны рекомендации по их практическому применению с учетом международного опыта.

Ключевые слова: публично-частное партнёрство, государственные закупки, эффективность ПЧП, Public Sector Comparator, Cost Benefit Analysis.

In the article the methodical approaches existing in international practice to the estimation of the public-private partnership efficiency are analyzed, the features of the main ones are released, and also the possibilities of their use in Ukraine are explored and recommendations of their practical application based on international experience are presented.

Keywords: public-private partnership, public procurement, PPP efficiency, Public Sector Comparator, Cost Benefit Analysis.

Постановка проблеми. Реалізація проєктів на засадах публічно-приватного партнерства являє собою якісно новий етап взаємодії держави і бізнесу, який дозволяє подолати обмежені можливості держави та територіальних громад щодо фінансування соціальних та інфраструктурних проєктів, відрізняється масштабністю, високою ефективністю використання ресурсів, схильністю до інновацій, дозволяє ефективно використовувати переваги приватної форми власності для підвищення якості послуг та ефективності управління об'єктами суспільної інфраструктури.

Необхідність забезпечення високої ефективності взаємодії публічно-приватного партнерства обумовлює важливість уточнення методичних підходів до економічного обґрунтування проєктів, що реалізуються на засадах публічно-приватного партнерства з урахуванням специфіки національної економіки, виявлення можливих ризиків, методів їх оцінки та форм управління ними.

Аналіз останніх досліджень і публікацій свідчить про те, що окремі аспекти досліджуваного напряму знайшли відображення у працях зарубіжних та вітчизняних вчених, зокрема А. Акінтою, М. Бекка, Ф. Бюргера, Д. Грімсі, М. Льюїса, М. Пангерана, Р. Андруцого, В. Базилевича, В. Бороноса, В. Гейца, І. Заплатиної, Н. Котенка, Д. Назарова, О. Пильтяя, а також у практичних рекомендаціях міжнародних фінансових інститутів та Європейської комісії. Однак, складність питань оцінки ефективності проєктів публічно-приватного партнерства (PPP) та недостатність їх відображення у наукових публікаціях зумовлює потребу у подальшому поглибленні досліджень у даному напрямку.

З огляду на це, **метою дослідження є** аналіз існуючих методичних підходів до оцінки ефективності проєктів публічно-приватного партнерства в сучасних умовах з урахуванням зарубіжного досвіду та вітчизняної практики, визначення їх переваг та недоліків, а також обґрунтування конкретних рекомендацій щодо їх практичного застосування.

Виклад основного матеріалу дослідження. Як ми вже зазначали, реалізація проєктів PPP характеризується наявністю ризиків, що мають певні відмінності. Серед основних ризиків, притаманних проєктам, які реалізуються на засадах публічно-приватного партнерства визначають: комерційні; пов'язані з невиконанням партнерами умов договору; фінансові; політичні; еколо-

гічні; пов'язані з впливом зовнішніх обставин, що не залежать від волі партнерів.

Згідно з затвердженою методикою для проведення оцінки ризиків та обґрунтування їх впливу на ефективність проєкту рекомендовано застосовувати один або кілька з наведених нижче методів:

1) статистичний метод, який полягає у визначенні рівня загрози виникнення ризику залежно від ступеня ймовірності його виникнення. Для визначення ступеня ймовірності виникнення ризику може бути застосований дисперсійний аналіз, який полягає в оцінці окремих факторів, що впливають на періодичність його виникнення.

Для вітчизняної практики ступінь ймовірності виникнення ризику становить:

- до 0,1 – для низького рівня загрози;
- від 0,11 до 0,25 – для середнього рівня загрози;
- більш як 0,25 – для високого рівня загрози.

Слід зауважити, що унікальність та обмеженість реалізації багатьох проєктів унеможливають застосування цього методу з огляду на відсутність точного підрахунку кількості випадків виникнення ризику в статистичній вибірці;

2) **метод доцільності витрат**, що полягає у визначенні рівня загрози виникнення ризику перевищення обсягу коштів, які планується витратити під час виконання умов договору, порівняно з попередньо визначеним і погодженим партнерами. Рівень загрози виникнення такого ризику визначається окремо для кожного етапу виконання умов договору PPP залежно від ступеня ймовірності його виникнення. Застосування даного методу на практиці, на наш погляд, містить певні складності з огляду на точний кількісний вимір ризику на кожному етапі реалізації проєкту з урахуванням непередбачуваності умов вітчизняної економіки.

3) **метод експертної оцінки**, який застосовується у разі, коли застосувати інший метод неможливо і полягає у проведенні оцінки ризиків групою експертів та визначенні за результатами такої оцінки ризику з найбільшим рівнем загрози його виникнення). Даний метод достатньо широко застосовується на практиці з огляду на відсутність практичного досвіду та початковий етап розвитку відносин публічно-приватного партнерства.

4) **метод аналогів**, який базується на визначенні рівня загрози виникнення ризику шляхом вивчення міжнародного досвіду партнерства. Доцільність застосу-

вання даного методу є особливо актуальною для проєктів, що реалізуються за участю іноземних учасників.

На жаль, відсутність належного обґрунтування щодо вартісного виміру проєктних ризиків та переважання суб'єктивного підходу в оцінці рівня загрози їх виникнення обумовлюють необхідність більш детального вивчення методичних підходів відповідно до діючої міжнародної практики. Досі не існує чітких критеріїв щодо вибору найкращого методу у досягненні поставленої мети. Як свідчить зарубіжний досвід, традиційні державні закупівлі обираються як стандартний підхід по забезпеченню товарів та послуг суспільства, у той час можливість публічно-приватного партнерства розглядається як виключення або тільки після вивчення досвіду лідера у сфері реалізації даних проєктів. Тому досить часто виникає необхідність уточнення необхідного переліку критеріїв, який призведе до найкращого співвідношення ціни і якості в процесі реалізації проєкту, спрямованого на забезпечення відповідними товарами та послугами.

В міжнародній практиці традиційно процес оцінки ефективності проєктів PPP базується на використанні

концепції VFM ("Value for Money"), яка передбачає забезпечення найкращого співвідношення "ціна – якість", тобто вартості проєкту та якості його виконання та визначає орієнтацію на досягнення головної мети проєкту за умов мінімізації витрат та максимізації віддачі на вкладені ресурси. Співвідношення "ціна – якість" характеризує сукупний корисний ефект, що отримує держава від реалізації проєкту публічно-приватного партнерства з урахуванням економічного зростання, впливу на навколишнє середовище, соціальних наслідків та ін.

На сьогодні існують такі основні альтернативні методи оцінки ефективності проєктів публічно-приватного партнерства, які базуються на застосуванні концепції VFM на практиці: *Cost-Benefit Analysis (CBA)* – повний аналіз витрат і вигід; *Public Sector Comparator (PSC)* – порівняльний аналіз витрат державного сектора; і *конкурсні торги* (тендер) (табл. 1). Між іншим, англійська модель PSC порівняння переваг була адаптована в багатьох країнах, таких як Австралія, Гонконг, Японія і Канада.

Таблиця 1. Основні методи оцінювання ефективності проєктів публічно-приватного партнерства згідно з зарубіжною практикою

Назва методу	Рівень складності методу	Для якого типу проєктів застосовується	Країни, у яких відповідний метод здебільшого використовується при реалізації проєктів PPP
Аналіз витрат і вигод (<i>Cost Benefit Analysis</i>)	Найвищий	Традиційний проєкт	Німеччина, нові країни-члени ЄС
Порівняльний аналіз витрат державного сектора (<i>Public Sector Comparator</i>)	до процедури конкурентних торгів	Традиційний проєкт	Японія, Південна Африка, Гонконг, Ірландія, Нідерланди
	після процедури конкурентних торгів	Традиційний проєкт	Австралія, США
Конкурсні торги	Найнижчий	Інші проєкти PPP	Франція, Латинська Америка, Східна Європа

Джерело: Складено авторами на основі: [4, с. 62; 6, с.256]

Результати дослідження Організації економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР), зробленого наприкінці 2010 року свідчать про те, що в процесі оцінки ефективності проєктів публічно-приватного партнерства 20 країн, що брали участь у дослідженні, у 85 % випадках використовувався метод PSC як основний. У разі здійснення традиційних закупівель, для оцінки ефективності 60% проєктів застосовується метод аналізу витрат і вигід (CBA) [7, с. 93]. Проте, метод CBA також використовується при аналізі проєктів ППП, поряд з застосуванням додаткових методичними вказівок урядів та організацій.

Розглянемо особливості наведених методів в таблиці 1 більш детально.

Так, метод *Cost-Benefit analysis* (пер. с англ. – аналіз витрат і вигід) являє собою систематичний процес розрахунку та зіставлення витрат і вигід проєкту. CBA переслідує дві мети:

- 1) визначити чи є надійною інвестиція / рішення,
- 2) сформулювати основу для порівняння різних проєктів шляхом співставлення загальної очікуваної вартості кожного варіанту та загальних очікуваних вигід з метою визначення, які вигоди і в якому обсязі переважають проєктні витрати.

При застосуванні методу CBA витрати і вигоди обчислюють у вартісному вимірі з урахуванням тимчасової вартості грошей. Даний метод застосовується для оцінки проєктів PPP, але він має певні особливості. Так, при застосуванні цього методу обов'язково аналізується вплив проєкту на суспільний добробут. Процес оцінки складається з декількох етапів, протягом кожного з яких ретельно оцінюються витрати і вигоди для різних груп населення, розглядаються можливі наслідки проєкту, які можуть спричинити за собою додаткові втрати

або доходи. При застосуванні методу CBA в першу чергу необхідно визначитись з цілями проєкту та встановити їхню ієрархію відповідно характеру проєкту. Важливим етапом аналізу є порівняльний аналіз альтернативних варіантів проєкту для більш ґрунтовної оцінки можливих соціально-економічних наслідків його реалізації. Найскладнішим етапом є вартісна оцінка активів нематеріального характеру. В процесі аналізу визначається вплив проєкту на його користувачів та учасників і розраховується чистий приведений дохід (ENPV) як різниця між вигодами (PVB) та витратами (PVC) проєкту, та обчислюється ефективність проєкту за основними показниками (NPV, FIRR, DPP, PI, DSCR, LLSR та ін.) Багатоступеневий аналіз розкриває вплив інших факторів на проєкт, які не можуть бути оцінені безпосередньо (політична ситуація, навколишнє середовище, безпека та інші).

Перевагами застосування методу CBA є оцінка комплексного впливу проєкту можливих факторів на проєкт з урахуванням фактора часу, що дає змогу оцінити проєкт у цілому. Однак, при використанні CBA-методу точність результатів залежить від правильності оцінки витрат і вигод. Але на практиці при аналізі нематеріальних активів фактичні витрати часто є завищеними, в той час як фактичні вигоди – заниженими.

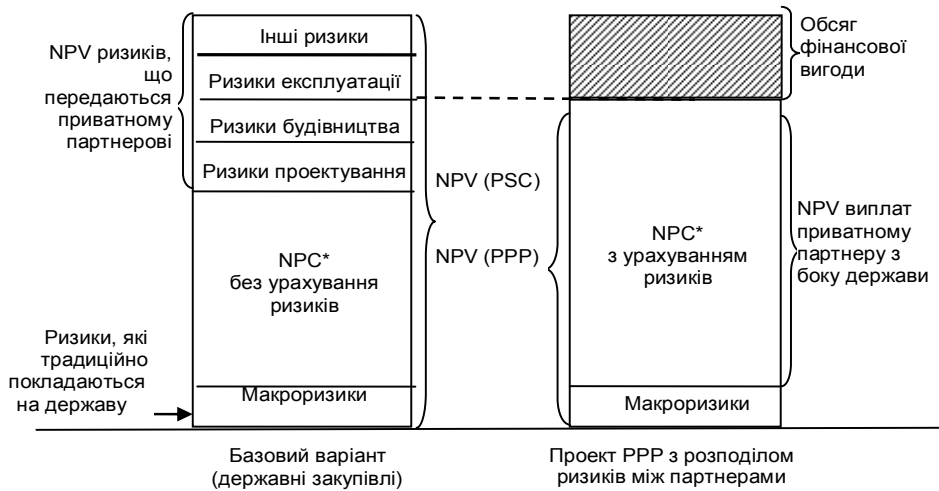
Останнім часом більшість країн при здійсненні проєктів PPP застосовують метод *Public Sector Comparator (PSC)*, відомий як "порівняльний аналіз витрат державного сектора". Його особливістю є порівняння результативності реалізації проєкту на засадах публічно-приватного партнерства з традиційними державними закупівлями за критерієм "ціна-якість". Метод PSC базується на системі оціночних показників, яка була розроблена для перевірки того, чи забезпечується отримання додаткових вартісних VFM переваг проєктів у

разі фінансування їх з приватних джерел порівняно з традиційними методами державних закупівель. Інакше кажучи, метод *PSC* базується на порівнянні запропонованого базового проекту державних закупівель (еталону), який забезпечує певний рівень і якість обслуговування, та альтернативного проекту, запропонованого приватним сектором.

Метод *PSC* передбачає оцінку загальної вартості проекту, реалізованого за рахунок державних коштів, протягом усього життєвого циклу. При застосуванні цього методу розраховують чисту приведену вартість (*NPV*) реалізації базового проекту та різних варіантів

реалізації проекту на засадах публічно-приватного партнерства (рис.1). При цьому різниця між чистою приведеною вартістю базового варіанту проекту і проекту *PPP* фактично визначає розмір фінансової вигоди.

Показник фінансової вигоди є характеристикою вартісної оцінки переваг одного варіанту реалізації проекту над іншим з урахуванням відмінностей у розподілі ризиків, за умови досягнення однакових результатів за якістю та обсягом послуг. При розрахунку враховується повна вартість проекту за весь життєвий цикл з поправкою на ризик, обсяг і якість послуг, що відповідають вимогам користувачів [5, с. 6].

* NPC (Net Present Cost) – чисті приведені витрати

Рис. 1. Порівняння результативності реалізації проекту на засадах публічно-приватного партнерства з традиційними державними закупівлями

Джерело: Складено авторами на основі: [5, с.7; 8, с. 154]

Точність та правильність проведення порівняння залежить від оцінки ризиків проекту, адже вартість ризиків, які покладаються на державу як партнера, визначається з урахуванням історичних відомостей щодо результативності інших подібних проектів, реалізованих традиційним способом. Вартість ризиків у проектах *PPP* для приватних партнерів може відрізнитись, адже частину ризиків приватний партнер може перекидати на посередників. При обчисленні результативності базового варіанту (проекту державних закупівель) слід враховувати вплив макроекономічних ризиків, які, зазвичай, бере на себе держава, тому що, приватний партнер, як правило, не здатний вміло контролювати та управляти ними.

Особливості застосування методу *PSC* можна розглянути на прикладі проекту будівництва швидкісної ав-

томагістралі, який пропонується реалізувати на засадах публічно-приватного партнерства, на умовах концесії типу *DBOM* (проекткування, будівництво, експлуатація та обслуговування). Обсяг капітальних витрат на проект складає 530 млн євро, обсяг загальних капітальних витрат з поправкою на ризик – 669 млн євро. Від приватного партнера очікується: детальне проектування та будівництво дороги, забезпечення необхідного обсягу фінансування капітальних витрат, експлуатація та обслуговування об'єкту відповідно вимог замовника на період договору концесії строком на 30 років. Аналіз запропонованих проектів будівництва автомагістралі приватним та державним секторами відображено в табл.2.

Таблиця 2. Результати порівняння переваг базового проекту та пропозицій реалізації проектів на засадах публічно-приватного партнерства

NPV (млн. євро, з дисконтом 10%)	Базовий проект (PSC)	Проекти PPP	
		Пропозиція А	Пропозиція Б
Капітальні витрати	530,1	427,2	484,3
Економічні та соціальні витрати через несвоєчасне завершення будівництва	50,5		
Вартість конструкторської розробки		12,5	13,6
Управління та контроль	6,1	30,4	26,4
Страховання	14,8	15,3	15,6
Операційні витрати	30,8	49,6	44,7
Обслуговування та ремонт	34,2	27,6	32,1
ПДВ	3,2	3,0	3,1
Інші податки		20,5	21,3
Вартість фінансування		61,2	63,4
Разом	669,7	647,3	704,5
Фінансова вигода		+22,4	-34,8

Джерело: Складено авторами на основі: [6, с.275]

Як свідчать результати аналізу, пропозиція А забезпечує краще співвідношення ціни та якості, ніж традиційне державне фінансування проекту, адже дозволяє заощадити біля 22,4 млн євро. Здійснення порівняльного аналізу відповідно до концепції "Value-For-Money" має доповнюватися якісним аналізом всіх наявних факторів впливу на проект.

Обидва методи – *PSC* та *CBA* багато в чому є схожими, оскільки передбачають використання показника *NPV* та мають враховувати витрати, понесені протягом усього життєвого циклу проекту. Разом з тим, метод *PSC* має ряд відмінностей. Так, при застосуванні *CBA* аналізуються як грошові потоки (сформовані кумулятивно), так і нематеріальні активи, то *PSC* розглядає безпосередньо грошові потоки, не беручи до уваги базу їх нарахування. Таким чином, негрошові статті, такі як амортизація, не завжди враховуються.

З урахуванням зазначеного вище, можна визначити послідовність основних етапів проведення порівняльного аналізу альтернативних варіантів реалізації проектів (з приватним партнером та без його участі) (рис. 2). Насамперед, ініціюється проект, спосіб реалізації якого обирається за результатами аналізу проекту на засадах публічно-приватного партнерства та традиційним способом на основі державних закупівель. Якщо чисті приведені витрати за базовим проектом нижче, ніж за проектом *PPP*, обирається спосіб традиційних державних закупівель, якій піддають повному аналізу вигод та витрат (*CBA*), й остаточно визначають спосіб реалізації (пряме державне фінансування або державні закупівлі). У разі перевищення витрат базового варіанту над варіантом *PPP*, реалізація проекту здійснюється на засадах публічно-приватного партнерства.

Рис. 2. Послідовність основних етапів проведення порівняльного аналізу альтернативних варіантів реалізації проектів (з приватним партнером та без його участі)

Джерело: Складено авторами за результатами дослідження

Проте, незважаючи на те, що *PSC* є одним з найпопулярніших методів оцінки та широко використовується у проектному аналізі, з приводу його застосування точаться гострі дискусії щодо надійності і точності розрахунків, складності фінансового моделювання.

Основними аргументами проти використання даного підходу є такі:

- 1) *виключення важливих ризиків*. Деякі ризики мають потенціальний вплив на вартість проекту, проте в умовах невизначеності їх важко оцінити, тому очікувана вартість проекту обчислюється без урахування їх впливу. В країнах з перехідною економікою такі ризики – основна причина перегляду умов контракту *PPP*;
- 2) *відсутність консенсусу щодо ставки дисконтування*. Невизначеність щодо вибору відповідної ставки дисконтування та прогнозування майбутніх грошових потоків;
- 3) *можливість маніпулювати даними*. Розрахунок результативності базового проекту – *PSC* – залежить від суб'єктивної оцінки, тому незначні зміни в оцінці впливу ризиків та величини ставки дисконтування можуть мати непередбачувані наслідки для кошторису.

Підтвердженням того, що метод *PSC* є складним та неоднозначним при його застосуванні є висновки державного аудиторського звіту Естонії, у якому зазначено, що естонські державні органи при оцінці відносної привабливості *PPP* не належним чином використовують метод *PSC*. Результати реалізації проектів *PPP* були оцінені шляхом примітивного розрахунку, а вигоди про-

екту були визначені як скорочення собівартості і отримання прибутку. Як наслідок, були підписані несприятливі і непрозорі контракти, які включали завищену вартість, надмірний прибуток та премію за ризик. За умов належної оцінки багато проектів *PPP* було б відхилено (дослідження в Естонії свідчать про те, що витрати довгострокових проектів *PPP* на 25 % перевищують аналогічні проекти державних закупівель) [9, с. 5].

Слід зазначити, що метод *PSC* не використовується в Україні. На наш погляд, це може бути спричинено наступним:

- 1) відсутність об'єктивної статистичної бази для обчислення вартості проекту, який триватиме протягом 25 – 30 років, що пов'язано з початковим етапом розвитку відносин публічно-приватного партнерства в Україні, а також з довгостроковістю самих проектів;
- 2) відсутність адаптованої для країн СНГ методики з урахуванням особливостей, та ризиків, притаманних цим країнам та їх ринкам;
- 3) висока вартість і трудомісткість фінансового моделювання у разі застосування методу *PSC*;
- 4) використання механізму *PPP*, перш за все, з метою залучення приватного капіталу у великомасштабні проекти з мінімальною державною участю, що за умов відсутності державного фінансування проекту створює підстави для розгляду даного способу залучення коштів як єдиного серед можливих.

Доцільність реалізації проекту на засадах публічно-приватного партнерства може здійснюватися також на

основі конкурсного відбору. Для дотримання принципів прозорості, об'єктивності та недискримінаційності конкурсу з визначення приватного партнера існують певні механізми відбору. В Україні організація конкурсу, його проведення та визначення переможця здійснюються Кабінетом Міністрів України чи уповноваженим ним органом – щодо об'єктів державної власності; Радою міністрів Автономної Республіки Крим – щодо об'єктів, які належать Автономній Республіці Крим; місцевими радами – щодо об'єктів комунальної власності. Механізм конкурсу визначено згідно діючого Порядку, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 11 квітня 2011 р. № 384 [2].

Як свідчить зарубіжна практика, процедура конкурсного відбору передбачає ретельний аналіз пропозицій з огляду на їх стратегічну доцільність та життєздатність. В окремих випадках ініціатору пропозиції можуть надаватися наступні переваги:

1) додавання бонусних балів в межах офіційного процесу оцінки заявок;

2) надання права перевершити кращу конкуруючу заявку, пропонуючи власну більш вигідну альтернативу (система *Swiss Challenge*);

3) надання права автоматичної участі у фінальному етапі конкурсу;

4) застосування методу *Best and Final Offer (BAFO)* у разі проведення багатоетапного конкурсу, який передбачає включення в тендер додаткових етапів концесією, скорочення кількості учасників та їх наступне оцінювання на основі остаточних та удосконалених пропозицій та отримання належних фінансових гарантій;

5) виплата компенсації автору проектної ініціативи державою, переможцем тендеру або водночас обома.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Дослідження особливостей використання методичних підходів до оцінювання ефективності проектів публічно-приватного партнерства свідчить про поширеність використання методів *СВА* – вигід та витрат й *PSC* – компаратора державного сектору. Метод *PSC* базується на порівнянні результатів оцінки чистої приведеної вартості і ризиків протягом усього життєвого циклу проекту, що реалізується традиційним для держави способом (дер-

жавних закупівель) та на засадах публічно-приватного партнерства. У разі застосування методу *PSC* точність отриманих результатів залежить від правильності оцінки доходів, витрат і ризиків проекту. В свою чергу, при використанні методу *СВА* здійснюється порівняння за кожною проектною пропозицією сукупних приведених витрат і вигід від реалізації проекту. Вибір конкретного методу оцінки залежить від розвитку відносин публічно-приватного партнерства, рівня економічного розвитку країни, фінансових умов, інвестиційного клімату в країні та ін. Так, українська методика оцінки ефективності здійснення ППП базується на методі *СВА*. Проте, зрозуміло, що досі відсутні чіткі критерії щодо вибору універсального методу оцінки ефективності проектів ППП для досягнення поставленої мети державою.

1. Закон України "Про державно-приватне партнерство" №2404-VI від 01.07.2010 р. [Електронний ресурс]/ Верховна Рада України. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2404-17>. 2. Порядок проведення конкурсу з визначення приватного партнера для здійснення державно-приватного партнерства щодо об'єктів державної, комунальної власності та об'єктів, які належать Автономній Республіці Крим [Електронний ресурс]/ Затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 11 квітня 2011 р. № 384. – Режим доступу: <http://www.iportal.rada.gov.ua>. 3. Андруцький Р. AD НОС аналіз інвестицій на основі *СВА* [Електронний ресурс]/ Р. Андруцький // "Учет и финансы". – 2009. – № 1. – Режим доступу: <http://www.cfin.ru/>. 4. Боронос В., Котенко Н. Вплив комплементарності розподілу ризиків на ефективність застосування публічно-приватного партнерства у сфері екологічних послуг / В. Боронос, Н. Котенко // Механізм регулювання економіки, – 2011, – № 1, – с.54-66. 5. Назаров Д. Аналіз фінансової вигоди – ключ к информированным решениям государства в проектах ГЧП [Електронний ресурс] / Д. Назаров // "Корпоративные стратегии". – 2010. – №25 (9341), – с.6-7. – Режим доступу: <http://www.cdipravo.ru>. 6. Akintoye A., Beck M. Policy, finance & management for public-private partnerships. / A. Akintoye, M. Beck / Published by Blackwell Publishing Ltd, London, 2009 – 457 p. 7. Burger Ph., Hawkesworth I. How To Attain Value for Money: Comparing PPP and Traditional Infrastructure Public Procurement [Електронний ресурс]/ Ph. Burger, I. Hawkesworth // OECD Journal on Budgeting. – 2011. – № 1, – p.91-146. – Режим доступу: <http://www.oecd-ilibrary.org>; 8. Grimsey D., Lewis M. Public-private partnership: the worldwide revolution in infrastructure provision and project finance/ D. Grimsey, M. Lewis. – Edward Elgar publishing Ltd, – 2004, – 285 p. 9. Pangeran M., Wirahadikusumah R. Challenges in implementing the public sector comparator for bid evaluation of PPP's infrastructure project investment [Електронний ресурс] / M. Pangeran, R. Wirahadikusumah // Proceedings of the First Makassar International Conference on Civil Engineering (MICCE2010), March 9-10, 2010. – Режим доступу: <http://www.ftsl.itb.ac.id>

Надійшла до редколегії 19.11.12

УДК 310.312

С. Орбеа, асп.
(КНУ імені Тараса Шевченка)

АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КОМПЛЕКСНОГО СТАТИСТИЧНОГО ОЦІНЮВАННЯ ТІНЬОВОЇ ЕКОНОМІКИ

В статті представлено процес гармонізації аналітичного забезпечення кількісного вимірювання обсягів економіки, яка безпосередньо не спостерігається, у світі та запропоновано аналітичне забезпечення комплексного статистичного оцінювання тіньової економіки.

Ключові слова: аналітичне забезпечення, тіньова економіка, економіка, яка безпосередньо не спостерігається, неформальна економіка, комплексний підхід.

В статті представлено процесс гармонизации аналитического обеспечения количественного измерения объемов ненаблюдаемой экономики и предложено аналитическое обеспечение комплексного статистического оценивания теневой экономики.

Ключевые слова: аналитическое обеспечение, теневая экономика, ненаблюдаемая экономика, неформальная экономика, комплексный подход.

In the article the process of the harmonization of the analytical framework for quantity evaluation of the non-observed economy in the world is presented and new analytical framework for complex statistical assessment of the shadow economy is proposed.

Keywords: analytical framework, shadow economy, non-observed economy, informal economy, complex approach.

Постановка проблеми. В сучасних умовах господарювання тіньові економічні процеси набули значних масштабів, тому статистичний облік лише офіційної економіки є недостатнім для об'єктивної оцінки соціально-економічного розвитку країни та розробки ефективно-державної економічної політики. Тіньова економіч-

на діяльність набула не менш значущої суспільної реальності, ніж "відкрита" офіційна економіка. Отже, для оцінки обсягів тіньової економіки з метою розробки системи заходів, спрямованих на подолання її негативного впливу на розвиток країни, необхідно створити дієву методичну базу для її кількісного вимірювання. Основ-